

17. Расевич В. Митрополит Андрей Шептицький і проблеми національно-політичної консолідації українців (1900–1918 рр.). *Ковчег. Науковий збірник із української історії* / Під. ред. Б. Гудзяка, І. Сковчиляса, О. Турія. Львів, 2000. Ч. 11. С. 189–211.
18. Смирнов А. Митрополит Андрей Шептицький і православ'я: від екуменізму до національної єдності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. 2017. Вип. 26. С. 40–44.
19. Сурмач О. Роль соціальної опіки Церкви в діяльності Митрополита Андрея Шептицького. *Матеріали міжнародної наукової онлайн-конференції до 155-річчя з дня народження Митрополита Андрея Шептицького*. Львів 2021. С. 62–71.
20. Сурмач О. Екуменічна діяльність УГКЦ в роки німецької окупації Галичини (1941–1944 рр.). *Київська Церква. Київ-Львів*, 2000. № 4 (10). С. 72–78.

Микола КАЗЮК

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
кафедри історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Назар СИРОТЮК

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
кафедри історії України, археології
та спеціальних галузей історичних наук
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ВИСВІТЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПISУ «РУСЛАН»

На початку ХХ ст. український національний рух у межах Австро-Угорської монархії досягнув нового рівня інституціонального самовизначення. Важливою складовою цього процесу стала політична активізація українського представництва в парламентських інституціях імперії – австрійському Райхсраті та Галицькому сеймі. Однією з ключових постатей, що органічно поєднувала духовний авторитет із національно-політичним впливом, виступав

митрополит Андрей Шептицький. Його участь у суспільному житті, зокрема в обговоренні освітніх, культурних та правових питань української спільноти, засвідчила прагнення Греко-Католицької Церкви (далі – ГКЦ) бути не лише духовною інституцією, а й надійною опорою національного розвитку.

Особливу увагу митрополит приділяв питанням національної освіти, захисту прав українців у багатонаціональній імперії та консолідації українського депутатського корпусу. Публікації часопису «Руслан», одного з найавторитетніших українських органів преси того часу, віддзеркалюють як суспільну реакцію на парламентську діяльність А. Шептицького, так і медійну стратегію представлення його позиції в ключових для українського народу питаннях. Зустрічі митрополита з депутатами, публічні виступи в палаті вельмож, звернення з приводу створення української гімназії у Станіславові чи заснування українського університету у Львові – ці події засвідчують його активну участь у національно-політичному дискурсі.

Метою публікації – проаналізувати особливості висвітлення парламентської діяльності митрополита А. Шептицького на сторінках часопису «Руслан» з акцентом на ідейні, політичні та риторичні аспекти його публічної позиції. У фокусі уваги – не лише зміст висловлювань Шептицького, а й те, як українська преса репрезентувала його діяльність у контексті боротьби за права українців у Австро-Угорщині, підтримки освітніх ініціатив та утвердження морального авторитету церкви в політичному житті народу.

У 1902 р. українські депутати внесли подання щодо заснування української гімназії у Станіславові. А. Шептицький підтримав цю ідею, проте польська більшість не позитивно не вирішила цього питання. Вище греко-католицьке духовенство підтримало сецесію українських депутатів [1, с. 67].

Зустріч митрополита А. Шептицького з українськими депутатами в австрійському парламенті засвідчила його активну участь не лише у церковному, а й у політичному житті українського народу. Його промова підкреслювала важливість єдності серед українських представників у парламенті, а також наголошувала на необхідності солідарної праці задля захисту національних інтересів. А. Шептицький розумів, що роз'єднаність українських політичних сил лише послаблювала їхню позицію перед центральною владою і польськими політиками, які намагалися обмежити права українців.

Митрополит демонстрував не лише моральний авторитет, а й політичне мислення, закликаючи до консолідації українського руху. Його участь у таких зустрічах була символом єдності між церквою та національною елітою. Солідарність, про яку він говорив, мала стати ключовим принципом української політики в Австро-Угорщині, спрямованої на культурний, політичний та

економічний розвиток народу. Його слова підтверджують, що він не лише підтримував політичну боротьбу українців, а й був готовий брати в ній активну участь [3].

У своїй промові митрополит А. Шептицький рішуче виступив проти блокування створення української гімназії у Станіславові, наголошуючи на тому, що реальні труднощі, які наводили її противники, були незначними, а головною причиною відмови була упередженість польських політичних кіл. Він вказав на те, що страх перед «гайдамацтвом» та «ненавистю», яким оперують противники української освіти, був безпідставним, і що сам президент Кураторії шкільної ради вже спростував ці аргументи.

А. Шептицький підкреслив, що в польських гімназіях було більше підстав для конфліктів, адже українські учні могли відчувати дискримінацію з боку польських викладачів. Він також зазначив, що багато радикально налаштованих українців здобули освіту саме в польських навчальних закладах, що могло свідчити про негативні наслідки асиміляційної політики. Висновок митрополита був однозначний: український народ мав право на власну освіту, і політичні мотиви не повинні заважати реалізації цього права. Його промова стала ще одним вагомим аргументом на користь створення українських гімназій і підтвердила його роль не лише як духовного, але й як національного лідера [4].

У часописі проаналізовано промову митрополита А. Шептицького у палаті вельмож, яка відзначалася широким політичним та суспільним баченням, наголошуючи на культурних і наукових правах українців. А. Шептицький не лише закликав до справедливого розподілу державних ресурсів, а й окреслив роль українського університету у Львові як ключового елемента розвитку національної самосвідомості. Він доводив, що надання українцям можливості вищої освіти сприятиме їхньому культурному зростанню і стабільності всієї імперії, запобігаючи радикалізації суспільства.

Окремо митрополит звернув увагу на стратегічну важливість українців для Австро-Угорщини. Він наголосив, що розвиток українського народу було запорукою збереження стабільності імперії та захисту від впливу росії. А. Шептицький представив українців як націю з історично сформованими культурними традиціями, яка мала право на самостійний розвиток у складі монархії. Його аргументація базувалася не лише на етнічних та політичних засадах, а й на релігійному аспекті: українці як греко-католики могли стати посередниками між Сходом і Заходом, сприяючи християнському об'єднанню. Ця промова стала важливим кроком до зміцнення позицій українського руху в Австро-Угорщині та засвідчила роль митрополита Шептицького як не лише церковного, а й політичного лідера [5]. Він, зокрема, зазначив: «Задоволення

всіх культурних потреб націй, що належать до зв'язку монархії, має для них велику важливість, однак воно є ще важливіше для самої монархії в її цілості так, що той, хто заступається в того роду справі,... виступає як громадянин, який турбується добром Австрії» [6, с. 590]. Окрім того у зверненні наголошувалося на тому, що «що нарід з кількістю три і пів мільона – отже займає четверте місце серед націй імперії, нарід, що його національний і культурний розвиток вимагає річно цілих рядів священників, учителів середніх шкіл, урядовців суддів та інших академічно обраних фахівців, не може довгий час обійтися без університету й мусить відчувати це, як пекучу потребу, щоб такий університет був заснований» [6, с. 588].

Аналіз публікацій часопису «Руслан», присвячених парламентській активності митрополита А. Шептицького, дозволяє зробити низку важливих висновків щодо його ролі як духовного лідера, національного мислителя та політичного інтервента у справі загальноукраїнського значення. Його промови в палаті вельмож, зокрема щодо створення української гімназії у Станіславові та заснування університету у Львові, були не лише риторичними зверненнями, але й добре продуманими програмними виступами, спрямованими на мобілізацію українського депутатського корпусу та апеляцію до інституцій державної влади.

А. Шептицький послідовно артикулював ідею рівноправного національного розвитку українців у складі Австро-Угорської імперії, наголошуючи, що задоволення культурних потреб меншин є не лише правом, а й необхідною умовою збереження державної стабільності. Особливо важливою в цьому контексті була його ідея про українців як міст між Сходом і Заходом – духовно та геополітично. Такий підхід демонстрував, що його політична філософія значно перевищувала рамки локального націоналізму, і спиралася на християнське бачення міжнаціонального діалогу й солідарності.

Часопис «Руслан» виконував роль рупора української еліти, репрезентуючи діяльність А. Шептицького як органічну частину національного руху, що поєднував у собі церкву, парламент, громадськість та пресу. Риторика митрополита, адаптована й поширена через засоби масової інформації, мала велике мобілізуюче значення для українського суспільства, утверджуючи віру в легітимність своїх прав і можливість впливу на політичний процес навіть у межах імперської системи.

Список використаних джерел

1. Білас Я. Парламентська діяльність митрополита А.Шептицького. *Українське релігієзнавство*. 2002. № 23. С. 66–73.
2. Лехнюк Р. Постать митрополита Андрея Шептицького у висвітленні газети «Руслан». *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2015. № 8. С. 62–70.

3. Ексц. Митрополит Шептицький між рускими послами. *Руслан*. 1907. Ч. 158. 15 (28) липня
4. Руска гімназія в Станіславові в шкільній комісії. *Руслан*. 1902. Ч. 140. 23 червня (6 липня).
5. Знаменна мова в палаті вельмож. *Руслан*. 1910. Ч. 135. 1 липня (18 червня).
6. 1910 р., червня 28, Відень. – Промова митр. Андрея Шептицького в австрійській Палаті Панів про потребу українського університету у Львові. Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність: Документи і матеріали 1899–1944. Том II: Церква і суспільне питання. Кн. 2: Листування. Львів, 1999. С. 590.

Іванна ГОРОДИЦЬКА

здобувачка вищої освіти першого рівня
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюк

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ – ЗАСНОВНИК НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ У ЛЬВОВІ

Актуальність теми полягає в необхідності збереження пам'яті про видатних культурних діячів, завдяки яким було закладено фундамент для розвитку національного мистецтва. У цьому контексті постать митрополита Андрея Шептицького посідає особливе місце, адже його внесок у створення Національного музею у Львові став важливим кроком у формуванні української культурної ідентичності. Дослідження його меценатської діяльності дозволяє осмислити роль духовенства у процесі збереження національної спадщини й підкреслити актуальність цих ідей у сучасному суспільстві.

Метою роботи є дослідження ролі митрополита А. Шептицького у створенні та розвитку Національного музею у Львові, через архівні джерела та історичні документи. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: охарактеризувати обставини створення музею, проаналізувати архівні документи, що стосуються заснування та функціонування музею також визначити внесок митрополита у формування музейної колекції та підтримку українського мистецтва. Такий аналіз дає змогу глибше зрозуміти, як формувалась національна та культурна свідомість.

Постать А. Шептицького займає важливе місце в історії української культури та духовенства. Його діяльність була багатогранною- він вміло поєднував релігійне життя, меценатство, мав значний політичний вплив та